



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 354/2024-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditsa a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], a [REDACTED], zastúpenej zákonným zástupcom [REDACTED], právne zastúpených JELENČÍK A PARTNERI advokátska kancelária, s. r. o., Tatranská 49, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Michal Jelenčík, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 14Em/1/2023 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. 14Em/1/2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Trnava **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 14Em/1/2023 konať bez zbytočných prieťahov.
- Sťažovateľom **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie každému po **500 eur**, ktoré **je** im Okresný súd Trnava **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Trnava **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **1 084,67 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. júla 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenia svojho práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru a práva sťažovateľa na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu a práva sťažovateľky na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní o nariadenie výkonu rozhodnutia vo veci maloletej sťažovateľky. Sťažovatelia navrhujú prikázať okresnému konateľ v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznať im finančné zadostučinenie a trovy konania.

2. Uznesením ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 354/2024 z 25. júla 2024 bola ústavná sťažnosť sťažovateľov prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že medzi sťažovateľom a matkou sťažovateľky prebieha na okresnom súde súdne konanie vedené pod sp. zn. 31P/87/2022 na základe návrhu matky maloletej sťažovateľky na úpravu rodičovských práv a povinností k maloletej sťažovateľke a zmenu jej priezviska. Konanie nie je ani po takmer dvoch rokoch meritórne rozhodnuté ani na úrovni prvej inštancie.

4. Okrem samotného meritórneho konania boli na okresnom súde v dotknutom rodinnoprávnom spore podané aj iné návrhy, zväčša na nariadenie neodkladných opatrení. Napokon okresný súd uznesením sp. zn. 31P/57/2022 z 26. mája 2023 na pojednávaní neodkladným opatrením schválil rodičovskú dohodu, ktorá upravila vzájomný styk k maloletej sťažovateľke.

5. Matka sťažovateľky porušila predmetné vykonateľné rozhodnutie už deň nasledujúci po jeho vydaní a odvtedy v tomto svojom konaní nepretržite pokračuje, čím znemožňuje sťažovateľom uskutočňovať riadny styk, a tým si budovať vzájomný vzťah, viesť riadny a nerušený súkromný a rodinný život či sa zúčastňovať na výchove a starostlivosti o maloletú sťažovateľku.

6. Vzhľadom na konanie matky sťažovateľky bol sťažovateľ nútený 5. júna 2023 podať návrh na výkon tohto rozhodnutia, o ktorom okresný súd vedie konanie pod sp. zn. 14Em/1/2023 a od okamihu podania návrhu neurobil v danej veci žiaden úkon.

7. Sťažovateľ, poukazujúc na § 377 ods. 1 a 4 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), podal na okresnom súde v deň uplynutia 6-mesačnej lehoty na rozhodnutie vo veci nariadenia výkonu rozhodnutia urgenciu, žiadajúc, aby v danej veci okresný súd rozhodol vzhľadom na zákonom stanovenú lehotu na rozhodnutie. Uvedené podanie zostalo zo strany okresného súdu bez akejkolvek odpovede či faktickej reakcie.

8. Následne bol právny zástupca sťažovateľov kontaktovaný e-mailom pracovníčky informačného centra okresného súdu, aby predložil aj v tomto konaní plnomocenstvo na zastupovanie. Podľa sťažovateľa je vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 14Em/1/2023 úplne bezpredmetné

venovať sa plnej moci právneho zástupcu sťažovateľa, pretože je jednak dostatočná, ak by však aj nebola, okresný súd mal na takýto odstrániteľný nedostatok navrhovateľa bezodkladne upozorniť. V každom prípade mal okresný súd v danej veci nariadenia výkonu rozhodnutia konať, pretože ide o konanie, kde súdy majú povinnosť konať *ex offio* a ani prípadný nedostatok plnomocenstva nie je dôvodom na nečinnosť.

9. Po viac ako roku okresný súd v napadnutom konaní napriek jeho dôležitosti (faktická ochrana práv maloletých) nekoná.

10. Pokiaľ ide o kritériá posudzované pri hodnotení zbytočných prietáhov, sťažovatelia zastávajú názor, že po skutkovej aj právnej stránke ide o jednoduchú vec – výkon rozhodnutia, ktoré vzišlo zo schválenej dohody rodičov. Účastníci konania nijako nestážovali postup okresného súdu. Prietahy v napadnutom konaní zapríčinil výlučne okresný súd svojím dlhodobým nezáujmom o predmetnú vec a súčasne ignoranciou zákonnej lehoty na rozhodnutie.

11. Sťažovatelia sú presvedčení, že v danej veci bezdôvodne vzniknuté prietahy zo strany okresného súdu negatívne a v priamej príčinnej súvislosti zasiahli aj do ich ďalších práv, a to najmä do práva na súkromný a rodinný život, do práva na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu a do práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Nemožnosťou riadne realizovať styk medzi rodičom a dieťaťom je tiež priamo zasiahnuté aj do práva rodiča na výchovu a starostlivosť o jeho dieťa a súčasne aj do práva dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť.

II.

Vyjadrenie okresného súdu

12. Okresný súd k sťažnosti uviedol, že návrh na výkon rozhodnutia bol sťažovateľom podaný 5. júna 2023. Následne z písomných podaní matky maloletej z decembra 2023 a januára 2024 vyplynulo, že styk otca s maloletou sa realizuje a riadne prebieha spôsobom, ktorý vyhovuje aj samotnému sťažovateľovi.

13. Okresný súd 28. júna 2024 vyzval advokátsku kanceláriu, ktorá podala za sťažovateľa návrh na výkon rozhodnutia, na predloženie originálu plnomocenstva do spisu; plná moc bola doručená 22. júla 2024. Vo veci bol 1. augusta 2024 ustanovený procesný opatrovník maloletému dieťaťu a spis bol predložený na ďalší postup sudkyňi. Aktuálne bola 13. augusta 2024 zaslaná žiadosť procesnému opatrovníkovi na súčinnosť a súčasne bola matka vyzvaná na dobrovoľné plnenie súdom uloženej povinnosti vo vzťahu k styku sťažovateľa s maloletým dieťaťom.

14. Okresný súd zastáva názor, že vo veci konal, a to s prihliadnutím na aktuálny stav senátu a na skutočnosť, že vzhľadom na zostatky v danom senáte (väčší počet starších, reštančných vecí) sa vec s nápadom v júni 2023 javí ako vec „mladšia“.

15. Na záver okresný súd uviedol, že „základné“ konanie týkajúce sa úpravy práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu (sp. zn. 31P/57/2022), v ktorom bolo nariadené neodkladné opatrenie, ktorého výkon žiada otec v rámci konania sp. zn. 14Em/1/2023, dosiaľ nie je právoplatne skončené, pričom v priebehu konania o výkon rozhodnutia sa súd priebežne oboznamoval so stavom konania vo veci sp. zn. 31P/57/2022 – v tomto, najmä z ostatných prednesov matky, vyplýva, že u maloletej sa začali prejavovať príznaky autizmu, ktoré sa prejavujú najmä počas realizácie styku; v „základnom“ konaní bolo nariadené znalecké dokazovanie a matka má doložiť

výsledky vyšetrenia dieťaťa odborným lekárom. Až v závislosti od výsledku znaleckého dokazovania a odborného lekárskeho vyšetrenia súd bude môcť posúdiť, či je výkon rozhodnutia v najlepšom záujme maloletého dieťaťa.

16. Okresný súd považuje sťažnosť za nedôvodnú, keď nezistil prietahy alebo nesprávny úradný postup v napadnutom konaní, a preto nesúhlasí ani s priznaním primeraného finančného zadost'učinenia v požadovanej výške s ohľadom na okolnosti prípadu, dĺžku napadnutého konania. Navrhovaná výška je neprimeraná a evokuje iba snahu o získanie majetkového prospechu.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie označených práv sťažovateľov podľa ústavy a dohovoru zbytočnými prietahmi okresného súdu v napadnutom konaní o nariadenie výkonu rozhodnutia (neodkladného opatrenia) vo veci starostlivosti o maloletú sťažovateľku, pričom dĺžku napadnutého konania bez meritórneho rozhodnutia považujú sťažovatelia za neakceptovateľnú. Zbytočné prietahy zo strany okresného súdu mali byť spôsobené jeho nečinnosťou.

18. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

19. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku a čl. 12 CMP, podľa ktorých súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu (resp. účastníkov konania) a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení procesných kódexov so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

20. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona (civilné mimosporové konania) sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez prietahov je vyjadrená napr. aj v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá, ďalej v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní, ale aj v § 34 CMP, ktorým je vylúčená aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku o koncentrácii konania (vrátane sudcovskej koncentrácie konania).

21. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd

prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

22. Vzhľadom na špecifickosť dotknutého konania je potrebné uviesť, že postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o starostlivosti o maloleté deti bude v zásade vždy odlišný, pretože je závislý od konkrétnych okolností prípadu (m. m. IV. ÚS 452/2013). Nevyhnutné je pritom dôsledne prihliadnuť v každej fáze konania o výkon rozhodnutia na záujem maloletého dieťaťa. Súd teda nemôže len mechanicky vychádzať z úpravy výkonu rodičovských práv a povinností vo vykonateľnom rozhodnutí, ale je povinný neustále vyhodnocovať, či nútený výkon rozhodnutia je v záujme maloletého (m. m. II. ÚS 375/2015).

23. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o výkon rozhodnutia vo veciach starostlivosti o maloletých tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov a napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za zložitú vec. Ústavný súd zároveň dodáva, že v súlade s judikatúrou EŠLP patrí napadnuté konanie do skupiny tzv. citlivých konaní, ktorým by mali všeobecné súdy venovať zvýšenú pozornosť. Aj napriek komplikovaným vzťahom v rodine súd nesmie rezignovať na osobitnú požiadavku čo najefektívnejšieho postupu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých, ktorý by mal byť optimálne vo vzájomnej rovnováhe s kvalifikovanou ochranou subjektívnych práv účastníkov konania. Z hľadiska povahy veci ústavný súd považuje výkon rozhodnutia o výchove maloletých za privilegované konanie, obzvlášť ak ide o ochranu záujmov maloletých detí a ich osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Uvedené okolnosti pripúšťajú chápanie zbytočných prietahov v prísnejšom meradle (I. ÚS 302/2024).

24. Druhým kritériom je správanie sťažovateľov. Ústavný súd konštatuje, že nezistil také ich správanie, ktoré by prispelo k zbytočným prietahom v napadnutom konaní. Práve naopak, sťažovateľ sa prostredníctvom urgencie dožadoval postupu okresného súdu v napadnutom konaní. Sťažovateľ v konaní spolu s návrhom nepredložil plnomocenstvo na zastupovanie advokátom, na výzvu okresného súdu (zaslanú po roku od podania návrhu) však reagoval obratom.

25. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup súdu. Ústavný súd konštatuje výrazný podiel okresného súdu na nepriaznivom stave vybavovania dotknutej veci. Celková dĺžka konania od podania návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia (5. júna 2023) do podania ústavnej sťažnosti (2. júla 2024) predstavuje 1 rok v privilegovanom konaní bez rozhodnutia. Okresný súd až po začatí konania o ústavnej sťažnosti vydal uznesenie o ustanovení kolízneho opatrovníka maloletej sťažovateľke, požiadal úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o preverenie plnenia povinností uložených uznesením, o ktorého výkon vo veci ide, a vyzval matku maloletej na vyjadrenie, či sa podrobuje predmetnému rozhodnutiu. V predchádzajúcom období bol okresný súd úplne nečinný napriek urgencii sťažovateľa, ako aj zákonom stanovenej 6-mesačnej lehote (§ 377 ods. 1 CMP) na vydanie rozhodnutia v tomto type konania.

26. Je zřejmé, že okresný súd nezvolil v napadnutom konaní taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia nachádzajú. Celková dĺžka trvania nečinnosti okresného súdu vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného

rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. V napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, čím bolo zasiahnuté do ústavne zaručeného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

27. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej s'ťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody s'ťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

28. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva s'ťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

29. Ústavný súd, zohľadňujúc okolnosti veci, nevidel dôvod ústavnej s'ťažnosti vyhovieť vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. Jednak v ústavnej s'ťažnosti absentuje hlbšie odôvodnenie porušenia týchto práv, ako aj preto, lebo z vyjadrení matky maloletej vyplýva (čo nebolo dosiaľ vyvrátené), že s'ťažovateľ sa v určitom rozsahu s maloletou stretáva. Intenzita zbytočných priet'ahov (1 rok trvajúce konanie) nedosiahla mieru, ktorá by mala za následok zásah až do samotnej podstaty týchto práv, a preto v tejto časti ústavnej s'ťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

30. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

31. Prihliadajúc na petit ústavnej s'ťažnosti, ústavný súd konštatuje, že s'ťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur a maloletá s'ťažovateľka v sume 8 000 eur.

32. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

33. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, prihliadajúc na celkovú dĺžku konania a berúc do úvahy nečinnosť okresného súdu, predmet konania, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia každému zo s'ťažovateľov v sume po 500 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia v uvedenej sume oproti s'ťažovateľmi navrhovanej sume vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej s'ťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.
Trovy konania

34. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 084,67 eur bez dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), keďže právny zástupca nie je platcom DPH.

35. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je u sťažovateľa 343,20 eur, u maloletej sťažovateľky po znížení o 50 % je jeho hodnota 171,65 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu).

36. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu